

QUAN NIỆM CỦA C.MÁC VỀ VIỆC CHỌN NGHỀ CỦA THANH NIÊN VÀ Ý NGHĨA CỦA NÓ

*KARL MARX'S PERSPECTIVES ON CHOOSING
A CAREER OF YOUNG PEOPLE AND IT'S MEANING*

LÊ THU HẰNG^()*

TÓM TẮT: Chọn nghề và chọn đúng nghề là một trong những việc có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với mỗi người. Chọn được một nghề nghiệp phù hợp và theo đuổi nó đến cùng không chỉ phát huy tối đa năng lực mà còn thể hiện sự quyết tâm, kiên trì của mỗi người trong việc chinh phục những ước mơ của mình. Ngay từ khi còn trẻ (ở lứa tuổi thanh niên), C.Mác đã có những suy tư, trăn trở về vấn đề này. Những quan niệm của Ông có thể coi là kim chỉ nam định hướng cho việc chọn nghề, định hướng nghề nghiệp của thanh niên nói chung, thanh niên Việt Nam nói riêng trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: chọn nghề; chọn nghề của thanh niên; định hướng việc chọn nghề cho thanh niên; thanh niên Việt Nam.

ABSTRACT: Choosing a career and especially choosing the right one is one of the most meaningful and important thing in everyone's life. Choosing a suitable career and pursuing it till the end is not only develop their capability but also show their determination and persistence in the process of pursuing their dreams. When K.Marx was young, he used to think and concern about this issue. His perspectives can be considered as a guideline for choosing and orienting a career for the youth in general and for Vietnamese youth in particular today.

Key words: choosing a career; choosing a career of the youth; orientation of choosing a career for the youth; Vietnamese youth.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

C.Mác (1818-1883), nhà tư tưởng vĩ đại của thế kỷ XIX. Ông đã có những cống hiến to lớn cho nhân loại cả về lý luận lẫn thực tiễn trên nhiều lĩnh vực khác nhau: triết học, kinh tế chính trị học, lịch sử, phong trào đấu tranh của giai cấp công nhân,... Bên cạnh những tác phẩm đồ sộ, mang ý nghĩa vạch thời đại C.Mác còn để lại những tác phẩm dù không lớn, không phải được viết khi Ông đã có quá trình trải nghiệm thực tiễn lâu dài, chín muồi trong suy nghĩ và hành động, nhưng có ý nghĩa lớn lao, tạo dấu ấn trong cách thể hiện tư tưởng, quan điểm của một người trẻ. Tiêu biểu đó là "Những suy tư của một chàng trai

trong việc lựa chọn nghề nghiệp" (8-1835). Tác phẩm vừa thể hiện những suy tư của một thanh niên sắp rời ghế nhà trường phổ thông chuẩn bị bước sang một giai đoạn mới, phải chọn cho mình một hướng đi trong tương lai vừa cung cấp cho người đọc một góc nhìn đúng đắn, khoa học hơn trong việc chọn nghề cũng như định hướng nghề nghiệp cho bản thân khi còn trẻ. Với góc nhìn trẻ trung đầy trách nhiệm C.Mác đã để lại cho thanh niên những bài học quý giá khi đứng trước sự lựa chọn nghề nghiệp cho bản thân mình.

2. NỘI DUNG

2.1. Những nét nổi bật trong quan niệm chọn nghề của C.Mác

^(*) Th.S. Trường Đại học Văn Lang. lethuhang@vanlanguni.edu.vn, Mã số: TCKH22-17-2020

C.Mác không có nhiều tác phẩm dành riêng cho vấn đề chọn nghề của thanh niên, chỉ duy nhất bài luận văn tốt nghiệp được Ông đề cập đến nội dung này. Tác phẩm *"Những suy tư của một chàng trai trong việc lựa chọn nghề nghiệp"*, được viết vào tháng 8 năm 1835, là một bài luận văn với đề tài tự do được C.Mác trình bày như một mạch cảm xúc những suy nghĩ của bản thân về một vấn đề được Ông ấp ủ từ rất lâu. Tác phẩm được trình bày bằng tiếng Đức. Đây tác phẩm không được chia thành các đề mục, các phần cụ thể, việc thể hiện tư tưởng, quan điểm ở đây có phần tự do, phóng khoáng. Song, nó có nhiều nét đặc sắc về mặt tư tưởng và cả cách thể hiện tư tưởng của một người trẻ - chàng thanh niên 17 tuổi chuẩn bị tốt nghiệp trung học phổ thông về việc chọn nghề.

Mở đầu tác phẩm C.Mác viết: *"Bản thân tạo hóa đã xác định cho loài vật một phạm vi hoạt động mà nó phải vận động trong khuôn khổ phạm vi đó, và loài vật bình thường vận động trong phạm vi đó mà không biểu hiện ý nguyện vượt ra ngoài phạm vi đó, thậm chí không ngờ về sự tồn tại của một phạm vi khác"* [1, tr.11]. Nhưng đối với con người thì khác hoàn toàn. C.Mác viết: *"...song thượng đế đã dành cho chính họ tự mình tìm kiếm những phương tiện mà con người có thể dùng để đạt được mục tiêu ấy; thượng đế dành cho người cơ hội có được trong xã hội một địa vị phù hợp nhất với người đó và đem lại cho người đó khả năng tốt nhất để để cao bản thân và xã hội"* [1, tr.11]. Khả năng có được sự lựa chọn ấy là điểm ưu việt to lớn của con người so với sinh vật khác. Vì vậy, *"nghiêm túc cân nhắc sự lựa chọn ấy là bốn phần trước nhất của một chàng trai bắt đầu bước vào đường đời của mình và không muốn phó mặc cho may rủi quyết định những công việc hệ trọng của mình"* [1, tr.11-12]. Theo C.Mác, việc chọn nghề nói riêng, chọn phương tiện sống nói chung là một đặc quyền của con người, của thanh niên và buộc mỗi người phải có trách nhiệm trước sự lựa chọn của mình.

Mặt khác, theo C.Mác, khi chọn nghề phải chọn nghề mà mình thật sự yêu thích, nhưng không phải để tìm kiếm địa vị xã hội cho bản thân. Ông viết: *"...chúng ta phải nghiêm túc cân nhắc xem nghề nghiệp được lựa chọn có thật sự có vũ chúng ta không, tiếng nói nội tâm của ta có tán đồng nghề đó hay không..."* [1, tr.12] và *"Sức mệnh của chúng ta tuyệt nhiên không phải là kiếm lấy một địa vị xã hội, trong đó chúng ta có được khả năng lớn nhất để nổi bật..."* [1, tr.13]. Bởi, một nghề nào đó có thể tạo cho người ta một địa vị xã hội nhất định, nhưng người ta cũng có thể gán đặt cho một nghề nào đó một vị trí xã hội vô cùng lớn lao và với trí tưởng tượng con người có thể dễ dàng rơi vào ảo tưởng về sự lớn lao đó và họ đi đến sự lựa chọn của bản thân. Để đến một lúc nào đó, con người sẽ cảm thấy mệt mỏi, không còn hăng say nữa, không còn cảm thấy hạnh phúc, không còn thấy thoả mãn được ước nguyện của mình nữa khi theo đuổi nghề nghiệp đó chỉ vì muốn giữ địa vị xã hội của mình. Đó là do *"Chúng ta đã không phân tích nghề nghiệp trong suy tư, đã không đem cân đo tất cả sức nặng của nó, trách nhiệm vĩ đại mà nghề đó trút lên chúng ta; chúng ta xem xét nó chỉ từ xa, mà không cách thì lại đánh lừa con mắt"* [1, tr.13]. Trong những trường hợp như vậy, *"ở nơi mà lý trí của chúng ta đã lìa bỏ chúng ta", chúng ta nên tìm sự giúp đỡ từ cha mẹ - "họ đã kinh qua con đường đời lớn lao, họ đã trải qua sự khắc nghiệt của số phận"*.

Nhưng ngược lại, *"Và nếu sự hào hứng của chúng ta còn duy trì được sức mạnh của mình, nếu chúng ta còn tiếp tục yêu nghề đã được chọn, cảm thấy gắn bó với nghề đó và sau khi đã bình tĩnh thảo luận về nó, thấy được tất cả gánh nặng của nó, tất cả mọi khó khăn của nghề đó - lúc đó chúng ta phải lựa chọn nghề đó, lúc đó chúng ta sẽ không bị lừa bởi sự hào hứng, sẽ không bị lôi cuốn bởi sự hấp tấp"* [1, tr.14]. Như vậy, chỉ có đam mê, yêu thích thật sự một nghề nào đó mới có thể giúp cho chúng

ta vượt qua những rào cản, khó khăn khi học nghề và hành nghề.

C.Mác còn chỉ ra rằng, khi chọn nghề thanh niên cần chú ý đến sự phù hợp với thể chất, năng lực của bản thân, lợi ích của mỗi cá nhân và hướng đến lợi ích của con người - loài người.

Thể chất là một yếu tố quan trọng mà con người, đôi khi, phải chấp nhận, không thể “chống chọi” lại nó. Khi lựa chọn một nghề nghiệp nào đó, mỗi người phải cân nhắc xem có phù hợp với thể chất của mình hay không. Với trạng thái thể chất không phù hợp với nghề của ta thì “...*chúng ta không thể làm việc lâu được và ít khi ta làm việc trong niềm vui sướng*” [1, tr.15]. Mặt khác, việc chọn nghề cần phải phù hợp với năng lực của mỗi người. C.Mác viết: “*Nếu chúng ta lựa chọn một nghề mà chúng ta không có những năng lực cần thiết để làm nghề ấy thì chúng ta sẽ không bao giờ thực hiện được nó một cách xứng đáng và ta sẽ mau chóng nhận ra, với nỗi hổ thẹn, rằng bản thân ta bất lực và phải tự nhủ rằng chúng ta là những sinh vật vô dụng của tạo hóa, rằng trong xã hội chúng ta là những thành viên không có khả năng thực hiện sứ mệnh của mình*” [1, tr.15]. Song, nếu đã xem xét rất kỹ lưỡng về những điều trên (thể chất và năng lực), khi chọn nghề, nếu điều kiện cho phép thanh niên lựa chọn bất kỳ một nghề nào thì “*khi ấy chúng ta có thể lựa chọn cái nghề sẽ đem lại cho chúng ta phẩm giá lớn nhất, lựa chọn một nghề dựa trên các ý tưởng mà chúng ta hoàn toàn tin vào sự chân chính của nó*” [1, tr.16]. Và “*Chúng ta có thể lựa chọn một nghề nghiệp mở ra môi trường hoạt động rộng rãi nhất vì loài người và đưa chúng ta xích gần đến mục tiêu chung, mà đối với mục tiêu này thì mọi nghề nghiệp chỉ là phương tiện, nhằm xích lại gần sự hoàn thiện*” [1, tr.16]. Ông nhấn mạnh: phải chọn cái nghề mà ở đó con người có thể “*sáng tạo một cách độc lập*”, chứ “*không phải là những công cụ nô lệ*”.

C.Mác nhấn mạnh: “*...kim chi nam chủ yếu phải định hướng cho chúng ta trong việc lựa chọn nghề nghiệp chính là phúc lợi của*

loài người, là sự hoàn thiện của chính chúng ta” [1, tr.18-19]. Theo C.Mác: “*Đừng nên nghĩ rằng hai lợi ích ấy có thể thù địch với nhau, đấu tranh với nhau, rằng lợi ích này thù tiêu lợi ích kia; bản chất con người được cấu tạo khiến cho con người chỉ có thể đạt được sự hoàn thiện của mình bằng hoạt động cho sự hoàn thiện của những người cùng thời, với mình và vì phúc lợi của họ*” [1, tr.19].

Đặc sắc hơn nữa, C.Mác viết: “*Nếu con người chỉ lao động cho bản thân mình thì người đó có thể trở thành nhà khoa học nổi tiếng, một triết gia vĩ đại, một nhà thơ tuyệt vời, nhưng không bao giờ người đó có thể trở thành một người thực sự hoàn thiện và vĩ đại*” [1, tr.19]. “*Nếu chúng ta đã lựa chọn một nghề mà trong đó chúng ta có thể lao động nhiều nhất cho loài người thì chúng ta sẽ không cúi đầu vẫn lưng dưới gánh nặng của nó, bởi gánh nặng ấy là sự hy sinh vì mọi người; khi ấy điều chúng ta cảm nhận được không phải là một niềm vui thâm hậu, hạn hẹp, vị kỷ...*” [1, tr.19]. Và người hạnh phúc nhất là người mang hạnh phúc đến cho nhiều người nhất.

Nhận xét về bài luận văn này, hiệu trưởng nhà trường - ông I.Vit-ten-bắc viết: “*Khá tốt. Luận văn phong phú về tư tưởng và trình bày có hệ thống. Nhưng cả ở đây nữa nói chung tác giả vẫn rơi vào khuyết điểm vốn có của mình, đó là việc tìm kiếm quá nhiều những cách diễn đạt hình tượng tình tế. Trong nhiều chỗ gạch dưới của bản trình bày thiếu sự khúc triết và sự rõ ràng cần thiết, thường thiếu sự chính xác trong từng câu văn cũng như cả đoạn*” [1, tr.1115-1116].

Mặc dù còn những hạn chế như nhận xét của giáo sư I.Vit-ten-bắc dành cho bài luận văn nhưng cũng không thể phủ nhận những giá trị, ý nghĩa của tác phẩm đối với thanh niên nói chung, thanh niên Việt Nam nói riêng trong việc chọn nghề, chọn ngành học, định hướng nghề nghiệp cho mình trong bối cảnh hiện nay.

2.2. Một số khuynh hướng chọn nghề của thanh niên Việt Nam hiện nay

Với sự phát triển của thời đại, thanh niên ngày càng có điều kiện để bộc lộ sở thích và thực hiện những mong muốn của mình trong việc chọn ngành, chọn nghề. Chính vì thế, thanh niên có điều kiện thực hiện ước mơ, hoài bão của mình. Nhiều bạn trẻ đã biến ước mơ của mình thành hiện thực và lan toả ngọn lửa ấy đến những người trẻ khác. Mặt khác, nhiều bậc phụ huynh sớm quan tâm đến việc định hướng nghề nghiệp cho con em mình và tạo mọi điều kiện để con em mình có thể lựa chọn những ngành, nghề phù hợp với điều kiện, khả năng và sở thích của bản thân. Bên cạnh đó, nhiều tổ chức xã hội mà thanh niên tham gia học tập, sinh hoạt cũng có những nội dung gần với hướng nghiệp cho học sinh, thanh niên. Trên cơ sở đó, thanh niên có điều kiện tìm hiểu, đối chiếu, lựa chọn những ngành, nghề phù hợp với khả năng, điều kiện và sở thích của mình.

Tuy nhiên, một thực tế khác cũng không thể phủ nhận là còn rất nhiều bạn trẻ thờ ơ với việc chọn nghề, định hướng tương lai của mình. Nhiều thanh niên không có chính kiến trong việc chọn ngành nghề. Họ chọn một nghề đang "hot", mang tính phong trào hơn là căn cứ vào năng lực, điều kiện của bản thân. Hoặc số khác, thanh niên không được chọn ngành, nghề bản thân cảm thấy yêu thích mà họ đến với ngành, nghề đó là do chính những người thân của họ yêu thích, họ muốn nhưng họ không thực hiện được. Hay nói ngắn gọn hơn, đó là sự "áp đặt" trong việc chọn ngành, nghề của phụ huynh đối với con em mình hiện nay. Bản về sự lúng túng khi chọn ngành, chọn nghề, tác giả Nguyễn Minh Hải đúc kết có nhiều nguyên nhân, song đáng lưu ý là "*các em không xác định rõ khả năng và sở thích có thể theo học trường nào cho phù hợp*", "*các em không biết những ngành nào xã hội đang và sẽ có nhu cầu, những ngành nào dễ tìm việc làm...*" [3, tr.61]. Chính vì những bất cập như vậy, nhiều người trẻ đã

không vượt qua được những khó khăn trong quá trình chinh phục kiến thức ngành, nghề, chính phục được đỉnh cao của nghề nghiệp. Cũng chính những bất cập trong việc chọn nghề, nhiều thanh niên không hành được nghề mặc dù đã trải qua quá trình học tập, tìm hiểu về nghề đó. Số khác, không thể theo nghề đến cùng, nhất là những lúc khó khăn tác động từ bên ngoài (ngoại cảnh) đến việc hành nghề của họ. Hơn thế nữa, nhiều người hành nghề chỉ đơn giản là để sinh tồn, để mưu sinh không nhằm một mục đích nào khác. Nghĩa là, nhiều người chưa bao giờ có suy nghĩ mình làm nghề này ngoài việc mang lại những giá trị cho bản thân còn phải mang lại những giá trị khác cho xã hội, vì sự phát triển của xã hội.

Do vậy, khi phân tích những quan niệm của C.Mác - chàng trai trẻ mười bảy tuổi, với những suy tư rất "già dặn" về việc chọn nghề của thanh niên, chúng ta đối chiếu với thực tế việc chọn nghề của thanh niên Việt Nam hiện nay, như một lời thức tỉnh đối với thanh niên về trách nhiệm của mình đối với bản thân mình và với xã hội trong việc chọn nghề, định hướng nghề nghiệp.

2.3. Một số quan điểm cần bám sát khi chọn nghề của thanh niên Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

Một là, phải hiểu đúng về ngành, nghề sẽ chọn. Việc hiểu đúng về một ngành, nghề nào đó có ý nghĩa rất lớn trong việc chọn nghề của thanh niên (người trẻ). Bởi chỉ khi có đầy đủ kiến thức, những hiểu biết nhất định về nó mới giúp thanh niên nhận thức đúng đắn về ngành, nghề mà mình sẽ chọn, sẽ theo. Khi tìm hiểu về một ngành, nghề rất cần chú ý tập trung vào những khó khăn, những thách thức khi hành nghề, theo đuổi nghề nghiệp trong tương lai. Muốn vậy, mỗi thanh niên phải chủ động trong việc tìm kiếm thông tin bằng nhiều cách, nhiều phương tiện khác nhau: sách, báo, mạng thông tin điện tử, các thể hệ thanh niên đi trước (cựu học sinh, sinh viên), các buổi hướng nghiệp của

các đơn vị, tổ chức mà mình đang tham gia (như nhà trường, Đoàn, Hội thanh niên,...), tư vấn tuyển sinh của các trường đại học... Thông qua những kênh thông tin, các bạn thanh niên sẽ được cung cấp rất nhiều thông tin bổ ích về một ngành học, một nghề nghiệp nào đó, kinh nghiệm nghề nghiệp, cơ hội việc làm khi tốt nghiệp, cơ sở giáo dục có uy tín, chất lượng trong việc đào tạo ngành, nghề đó... Có như vậy, các bạn thanh niên sẽ tránh được trạng thái mơ hồ, lan man, mất phương hướng khi chọn nghề của mình.

Hai là, xem xét sự phù hợp của ngành, nghề với năng lực bản thân, điều kiện gia đình, nhu cầu và xu thế phát triển của xã hội. Trên cơ sở tìm hiểu về ngành, nghề sẽ chọn, sẽ theo đuổi, cần đối chiếu, soi rọi những đặc điểm, yêu cầu của ngành, nghề đó có phù hợp với bản thân mình hay không, mình có đủ năng lực để đáp ứng được yêu cầu ngành, nghề đó đặt ra hay không. Tác giả Nguyễn Minh Hải nêu một vài ví dụ như *"Một người muốn học kỹ thuật nhưng có khuyết tật về tay thì hẳn sẽ khó khăn hơn người khác; một người muốn làm giáo viên nhưng giọng nói không được bình thường thì không dễ trụ được trên bục giảng..."* [3, tr.75].

Mặt khác, cần xem xét một khía cạnh khác là ngành học, nghề nghiệp mình sẽ chọn có phù hợp với điều kiện gia đình hay không. Đây không phải là yếu tố quyết định nhưng nó có ảnh hưởng không nhỏ trong việc chinh phục tri thức cũng như hành nghề của mỗi người. Vì nếu ngành, nghề được chọn phù hợp với nguyện vọng của ba mẹ, người thân, điều kiện tài chính của gia đình thì sẽ nhận được sự ủng hộ, đồng tình, tạo điều kiện tối đa, còn ngược lại, sẽ gặp những khó khăn nhất định. Chính vì vậy, gia đình cần có sự quan tâm, chia sẻ, phải "hiểu" con em mình muốn gì, cần gì; phải tôn trọng sự lựa chọn của họ và tạo điều kiện tốt nhất để họ có thể đạt được ước mơ, nguyện vọng của mình; tránh áp đặt. Tuy nhiên, nếu nhận được sự ủng hộ từ phía gia đình nhưng

điều kiện (tài chính) gia đình không cho phép, lúc đó, sự quyết tâm, nỗ lực của chính bản thân là nhân tố giữ vai trò quyết định.

Ngoài ra, khi chọn ngành, nghề cần quan tâm đến nhu cầu và xu thế phát triển của xã hội tác động đến những ngành, nghề mình sẽ chọn như thế nào. Vì đây là một trong những yếu tố tác động rất lớn đến quá trình được đào tạo và thực hành nghề nghiệp. Không nên chọn một ngành, nghề mà xã hội không có nhu cầu, hay đã trở nên lạc hậu, lỗi thời. Ngày nay, sự phát triển và tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư mang tính toàn cầu đã biến đổi nhiều ngành, nghề trong xã hội. Nó làm mất đi khoảng 5 triệu việc làm do sự phát triển của robot, công nghệ Nano, công nghệ in 3D và công nghệ sinh học [4, tr.161]. Một số ngành, nghề sẽ dần bị thu hẹp như nhân viên phục vụ, tài xế lái xe, nhân viên văn phòng (viết báo cáo, làm sổ sách, trả lời điện thoại, dịch vụ khách hàng, thu ngân,...). Đồng thời, nó làm xuất hiện nhiều ngành, nghề mới như bảo mật thông tin, phân tích an ninh, sản xuất phần mềm, trí tuệ nhân tạo, khoa học dữ liệu, an ninh mạng... Ở Việt Nam, trong thời gian tới, *"các ngành nghề sau đây sẽ có cơ hội phát triển như công nghệ thông tin, giao thông vận tải, xây dựng, y tế và công nghệ sinh học hay những ngành nghề tự do, kinh doanh trực tuyến, giáo dục trực tuyến cũng hoà chung xu thế đó mà ngày càng phát triển"* [4, tr.168]. Đây cũng là những gợi ý để thanh niên lựa chọn cho mình hướng đi thích hợp.

Ba là, phải có sự yêu thích, đam mê khi chọn ngành, nghề nào đó. Yêu thích, đam mê khi chọn ngành, nghề, cần xem xét kỹ lưỡng yếu tố này. Tình cảm, sự yêu thích, đam mê với một ngành, nghề nào đó sẽ tiếp thêm sức mạnh, là động lực giúp chủ thể có thể vượt qua những khó khăn, trở ngại trong quá trình học tập cũng như theo đuổi nghề nghiệp của mình. Yếu tố này là nguồn năng lượng tích cực tạo nên nội lực của chủ thể. Nếu không yêu thích, không có

đam mê với ngành, nghề nào đó mà phải chọn lựa chúng, sớm muộn chủ thể cũng sẽ rời bỏ, hoặc sẽ không bao giờ “thăng hoa”, chinh phục được đỉnh cao trong nghề nghiệp của mình. Sự yêu thích, đam mê bắt đầu bằng năng khiếu bẩm sinh, bằng những hiểu biết sâu sắc về ngành, nghề đó. Từ đó, chủ thể sẽ áp ủ, nuôi dưỡng những đam mê của mình. Và nếu được sự ủng hộ, tạo điều kiện của gia đình thì tình yêu, sự đam mê ấy càng mãnh liệt. Đó chính là nhân tố giữ vai trò quyết định sự thành công trong sự nghiệp của mỗi người.

3. KẾT LUẬN

Qua những phân tích trên có thể khẳng định: Thanh niên có quyền lựa chọn cho mình một ngành, nghề - đó là quyền “bất khả xâm

phạm”, vì vậy, mỗi thanh niên hãy phát huy quyền đó. Đồng thời, thanh niên hãy chọn cho mình một ngành, nghề mà mình thực sự yêu thích nhất, phù hợp với năng lực của bản thân, điều kiện của gia đình, hoàn cảnh của xã hội, tìm hiểu kỹ lưỡng những yêu cầu cần phải đáp ứng khi học ngành đó, làm nghề đó. Hơn thế nữa, để nâng tầm của bản thân, góp phần hữu ích vào sự phát triển chung của xã hội, thanh niên cần quan tâm đến những ngành, nghề, những lĩnh vực mang lại nhiều giá trị cho xã hội, tạo sự thúc đẩy xã hội phát triển. Có như vậy, sẽ phát huy tốt nhất khả năng của mỗi người, tránh sự lãng phí nguồn lực xã hội và góp phần thúc đẩy sự phát triển đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] C.Mác – Ph.Ăngghen (1999), *Toàn tập*, Tập 40, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự Thật, Hà Nội.
- [2] Đảng ủy khối Đại học, Cao đẳng Thành phố Hồ Chí Minh (Ban tuyên giáo), Trường Đại học Sư phạm kỹ thuật Thành phố Hồ Chí Minh (2018), *Kỷ yếu Hội thảo khoa học Kỷ niệm 200 năm ngày sinh C.Mác (05-05-1818 – 05-05-2018)*.
- [3] Nguyễn Minh Hải (2017), *Những câu chuyện giáo dục - Cần một nền giáo dục thực học và thực nghiệp*, Nxb Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.
- [4] Trường Đại học Công nghệ Sài Gòn (2017), *Kỷ yếu Hội nghị Giáo dục trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 - Nhận định cơ hội, thách thức, nắm bắt*, Nxb Khoa học và Kỹ thuật, Thành phố Hồ Chí Minh.

Ngày nhận bài: 07-6-2020. Ngày biên tập xong: 10-7-2020. Duyệt đăng: 24-7-2020